

Підсумки соціологічного опитування з питань реформування вищої освіти України.

Однією з найважливіших сфер розвитку євроінтеграції є сфера вищої освіти. Відповідно до Болонських домовленостей Україна включилася в роботу для адаптації вітчизняної системи вищої освіти до умов Болонського процесу. Болонський процес – рух освітніх національних систем до єдиних стандартів, єдиного європейського наукового і освітнього простору, поліпшення працевлаштування, мобільності громадян на європейському ринку праці. Його основна мета – полегшення доступу студентам навчальних закладів до освітніх ресурсів та ринків праці інших країн. Оскільки бібліотека вищого навчального закладу є навчальним, науковим, інформаційним та культурно-просвітницьким структурним підрозділом вищого навчального закладу, ключовою ланкою забезпечення безперервної освіти, самостійної роботи студентів та організації медіаосвіти викладачів нам цікаво було одержати соціологічну інформацію щодо ставлення студентів і викладачів до реформування вищої освіти в Україні. З цією метою бібліотека НУК спільно з кафедрою соціології МДГУ ім. П.Могили провела соціологічне опитування серед науково-педагогічних працівників та студентів Національного університету кораблебудування ім. адмірала Макарова. Всього було опитано 206 респондентів, серед них - 24 викладача та 182 студента. Анкетування проводилось анонімно. Для респондентів була запропонована анкета, яка містила 13 запитань.

Отже, на перше запитання анкети “Наскільки важливою, на Вашу думку, є сьогодні вища освіта?” більшість респондентів вважають:

- надзвичайно важливою – 100 % викладачів; 83% студентів.
- не важливою – 3% студентів;
- складно відповісти – 10% студентів.

Деякі студенти надали власні варіанти відповіді на поставлене запитання: “головне, - вважають респонденти, - це знання, а вища освіта потрібна для того, щоб при влаштуванні на роботу допустили до співбесіди”, “освіта ніколи не була зайвою”, “в залежності від спеціальності”, “навчатись важко, але освіта необхідна”, “важливою, але не “надзвичайно”,” людині для досягнення мети необхідна не тільки освіта”.

На друге запитання анкети: “Що очікує студента після закінчення ВНЗ?” думки респондентів розподілилися наступним чином:

- перекваліфікація – 46% викладачів, 31 % студентів,
- робота за фахом – 50 % викладачів, 46% студентів,
- набуття статусу безробітного – 12% студентів.

Деякі респонденти-викладачі сформулювали власну відповідь на поставлене запитання – “все залежить від студента”, справедливо вважають вони.

Студенти теж надали поширені відповіді на поставлене запитання, на їх думку студента очікує – “проблема з вибором роботи та працевлаштуванням”, ”довгі пошуки роботи, тому ,що на підприємствах потрібні люди зі стажем”, “робота, але не за фахом “, “постійне вдосконалення своїх знань та навичок у професії”, “як поталанить, - вважає один з респондентів, - все залежить від особистих навичок, або зв’язків”, “друга вища освіта”, ”армія, набуття статусу безробітного”, ”відкривається новий світ ,у якому ми повинні будувати своє життя”. Ось так бачать своє майбутнє студенти після закінчення ВНЗ.

У третьому запитанні анкети ми прагнули з’ясувати точку зору респондентів щодо того, чи достатня законодавча база для успішної діяльності навчального закладу в умовах реформування вищої освіти України. Відповіді опитаних розподілилися наступним чином:

- так – вважає 33% викладачів,50% студентів;
- ні – відповіли 67% викладачів,49% студентів.

Таким чином, переважна більшість респондентів вважають недостатньою та недосконалою законодавчу базу, яка б сприяла успішній діяльності навчального закладу в умовах модернізації вищої освіти України.

Наступне запитання більш уточнює та конкретизує попереднє.

Респондентів просили назвати, яких саме нормативно-правових документів бракує у сфері вищої освіти. Викладачі вважають, що необхідні нормативно-правові документи щодо законів про статус ВНЗ, обов’язкового гарантованого працевлаштування випускників ВНЗ, зняття плану випуску бакалаврів та спеціалістів ,визнання українських дипломів за кордоном, надання більшої автономії ВНЗ. Студенти вважають за найнеобхідніше - законодавчо закріпити гарантоване право на працевлаштування після закінчення ВНЗ (навіть без досвіду роботи). На їх думку, бракує документів щодо боротьби з корупцією та контролю за хабарництвом. Один респондент справедливо вважає, що “питання не кількості документів ,а їх якості”.

Які механізми є найефективнішими для підвищення якості освіти України? Саме це ми хотіли з’ясувати у наших респондентів у наступному запитанні. Думки респондентів розподілилися наступним чином:

- оновлення механізму фінансового забезпечення освітньої галузі – 79% викладачів,61% студентів;
- інтеграція у європейський освітній простір – 25% викладачів,21% студентів;
- створення системи моніторингу щодо якості освіти – 17% викладачів,17% студентів.

Найефективнішим для підвищення якості освіти України деякі студенти вважають - “належне матеріально-технічне забезпечення вузів, комп’ютеризацію”, “підвищення зарплатні викладачам”, ”замінити всіх корумпованих викладачів”, “припинити Болонський процес”.

У шостому запитанні анкети йшлося про те, чи спроможна сьогодні українська освіта обслуговувати вітчизняний ринок праці?

- так – вважають 58% викладачів, 65% студентів;
- ні – відповіли 41 % викладачів, 30 % студентів;

Крім того, викладачі вважають, що “потрібен механізм реагування на зміни ринку праці”. Студенти визнають, що українська освіта “обслуговує, але не в повному обсязі”, “не всі спеціальності”, “лише окремі сфери”, “спроможна, але в достатньому рівні це не відбувається”, “кваліфікованих фахівців не вистачає”. Таким чином, аналіз відповідей на поставлене запитання свідчить про те, що однією з серйозних проблем є забезпечення конкурентноздатності випускників ВНЗ, їх захищеність та мобільність на ринку праці, надання їм допомоги у працевлаштуванні. Найголовнішим у вирішенні цієї задачі є постійне вивчення запитів ринку праці і підвищення якості підготовки спеціалістів відповідно до цих запитів.

У наступному запитанні анкети респондентам пропонувалось визначити – які напрямки реформування вищої освіти відповідно до Болонського процесу є найбільш необхідними для України. Ось яким варіантам відповідей надано перевагу:

- запровадження системи освіти на основі двох ключових навчальних циклів: дипломного (бакалавр) та післядипломного (магістр) – 42% викладачів, 41% студентів;
- запровадження кредитно-модульної системи, подібної до ECTS – 25% викладачів, 16% студентів;
- прийняття узгодженого з країнами-членами Болонського процесу додатка до диплома – 25% викладачів, 20% студентів;
- зближення систем контролю якості та акредитації з метою вироблення порівняльних критеріїв та методологій – 5% викладачів, 18% студентів;
- затвердження загальносприйнятої та порівнянної системи вчених ступенів – 3% викладачів, 17% студентів;

Власний варіант відповіді надали деякі викладачі, вони вважають, що – “Болонське “диво” нам не потрібне”. А 3,2 % студентів (із загальної кількості даної категорії респондентів) вважає, що - “Болонський процес є зайвий”, “не треба Болонського процесу”, бажають “залишити радянські стандарти освіти”.

Чи змінить нашу освіту приєднання до Болонського процесу? Так було сформульовано наступне запитання анкети, на яке респонденти відповіли так:

- на краще – 42% викладачів, 45% студентів;
- на гірше – 58% викладачів, 55% студентів.

Аналіз відповідей на поставлене запитання свідчить про те, що адаптація системи навчання до вимог Болонського процесу має певні проблеми. Це

цілком зрозуміло, оскільки Болонський процес докорінно змінює фундаментальні засади всієї системи вищої освіти України. Тому, одним з пріоритетів діяльності бібліотек ми вбачаємо активну популяризацію серед студентства та науково-педагогічних працівників основних засад та напрямків Болонського процесу.

У наступному запитанні ми прагнули з'ясувати думку наших респондентів щодо того, як вплинуть реформи в освіті на її якість:

- негативно – вважає 67% викладачів, 53 % студентів;
- позитивно – вважає 33% викладачів, 47% студентів.

При відповіді на запитання "Якими можуть бути наслідки після реформування освіти?" думки респондентів розподілились таким чином:

- освіта стане більш якісною – вважають 12 % викладачів, 25 % студентів;
- освіта стане більш доступною для всіх прошарків населення – погоджуються 25 % викладачів, 20 % студентів;
- освіта стане не якісною – визнають 38 % викладачів, 19 % студентів;
- посиляться розшарування населення у доступі до освіти – вважають 13 % викладачів, 10 % студентів;
- випускник з вищою освітою буде не конкурентноспроможним на ринку праці – жоден з викладачів не дав позитивну відповідь на це запитання, 4 % студентів вважають такий варіант вірним.

Серед викладачів не було бажаних дати власну відповідь на це запитання. Відповіді студентів свідчать про негативне ставлення щодо процесу реформування освіти: "негативно вплине недосконалість процесу", "освіта стала не така, як була", "посилиться конкуренція серед студентів", "погіршиться психологічний клімат в групі", "зникне бажання вчитись", "залежно від реформування".

Одинадцятим і дванадцятим питанням анкети була спроба виявити і порівняти ставлення науково-педагогічних працівників та студентства до сучасної і радянської системи освіти. Спочатку респондентам було запропоновано відповісти на запитання, чи була радянська система освіти більш ефективною за сучасну. Відповіді респондентів розділились таким чином :

- так – 71 % викладачів, 53 % студентів;
- ні - 8 % викладачів, 17 % студентів;
- складно відповісти – 21 % викладачів, 30 % студентів.

Наступне запитання було спрямовано безпосередньо на респондентів, що надали позитивну відповідь на попереднє запитання. В ньому, ми просили висловити свою думку стосовно того, що необхідно залишити з радянської системи освіти.

Викладачі висловили такі побажання: “залишити відношення влади до освіти”, “поєднання теорії та практики в навчальному процесі”, “проходження усіх видів практик”, “підготовку педагогічних кадрів відповідної кваліфікації”, “відношення до технічних спеціальностей”, “матеріальну базу, лабораторії, дослідницькі центри”, “безкоштовну вищу освіту”, “убрати тести”, “залишити все”, “якість викладання”, “зв’язок з виробництвом”, “справедливість оцінювання знань”, “фінансування науково-дослідницької роботи”.

Переважає більшість студентів вважає, що необхідно залишити – “все крім радянської ідеології”, “систему оцінювання та контролю знань та методологію навчання”, “якість викладання матеріалу”, “лекційне проведення занять”, “висококваліфікованих викладачів, які б розуміли, підтримували та допомагали студентам”, “розподіл на роботу, працевлаштування після закінчення ВНЗ”, “трудова практика, будівельні загони”, “відсутність корупції”, “дисципліну”, “обслуговування в бібліотеці”.

І в останньому запитанні анкети ми прагнули з’ясувати, що ж для наших респондентів означає одержання диплому про вищу освіту. Ось яким варіантам відповідей надано перевагу:

- можливість будь-де працевлаштуватися – цієї точки зору додержуються 54% викладачів та 34% студентів;
- записка успішної кар’єри – вважають 33% викладачів та 35% студентів;
- лише папірець – так думають 12% викладачів та 15% студентів;
- це престижно – вважають 8% викладачів та 16% студентів;

Власний варіант відповіді надав один викладач, який справедливо вважає, що “головне – знання, а не диплом”. Студенти теж надали досить цікаві відповіді на поставлене запитання, для них одержання диплому про вищу освіту, це - “самоствердження”, “необхідність”, “можливість знайти себе в суспільстві”, “шанс мати перспективну роботу”.

Здійснене опитування виявило зацікавленість науково-педагогічних працівників та студентства у запропонованих проблемах, серйозне ставлення до відповідей, значну кількість цікавих пропозицій. Це дозволяє перейти до перегляду пріоритетів діяльності бібліотеки, як навчального, наукового, інформаційного та культурно-просвітницького структурного підрозділу вищого навчального закладу, конкретного планування дій стосовно обговорюваної теми.

